

**Ad principes populumque christianum, de bello, aduersus
Turcos gerendo, Non diminutis publicis vectigalibus, neq[ue]
expectata discordantium principum concordia**

<https://hdl.handle.net/1874/427620>

AD PRINCIPES
POPVLVMQVE
CHRISTIANVM,

DE BELLO,
Aduersus Turcos gerendo,

Non diminutis publicis vecti-
galibus, neq; expectata discor-
dantium principum con-
cordia,

GVILIELMI BRVS-
SII SCOTI
Consilium,

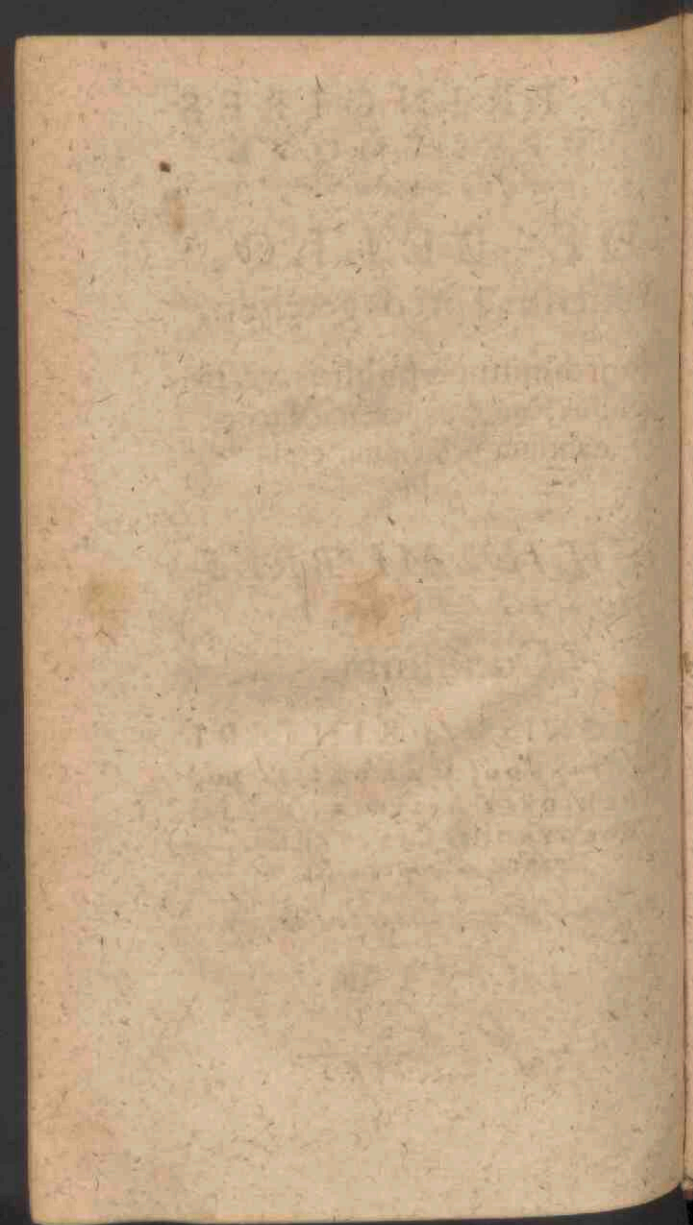
SERENISS. PRINCIPI
FERDINANDO, CAROLI FILIO,
ARCHIDVCI AVSTRIÆ, DVCI
BVRGYNDIÆ, CARINTHIÆ,
STYRIÆ, CROATIÆ, &c.

Perpetua obseruantia ergò dicatum.

L I P S I A E.

A N N O

M. D. XCV.

SERENISSIME
ARCHIDUX
FERDINANDE,

*N*emirentur a-
lij, cur tibi praci-
pue istum de bello
Turcico libellum,
vix pubertatis
annos egresso, pra
reliquis omnibus

Christianis principibus inscribendum a-
stimauerim: ratio est: animos princi-
pum, non opes spectare soleo: neq; deos
aut heroes, sed mortales eos esse sentio.
Itaq; tantum singulis tribuo, quantum
in illis virtutis, ingenij, industriae, be-
nignitatis experior esse. In quo sane:
complures autem, immo cunctos ferè I-
talia, & Germania penitus noui: regia
indoles, fortitudinis, prudentiae, clemen-
tia, quae virtus Austriacorum principum
propria quasi censetur esse, benignitatis
ac facilitatis referta magis eluceat, vidi
neminem; adeo ut primo quasi conspe-

Etu visus fueris, ut ait vetus ille, magna
 spes altera Roma, vel, si mauis, Austria:
 pauci, ad quos ista magis cogitatio per-
 tineat; nullus, ut à sapientissimo & re-
 uerendissimo Domino Bugerino, Episco-
 po Tergestino, & doctissimo Turnero
 accepti; atq; ut ipse sum expertus, qui
 magis istis sermonibus & historijs dele-
 ctetur: adde etiam, ita me transeuntem
 in Hungariam, à tua serenitate beni-
 gnè esse exceptum; ut & precipua te
 semper obseruantia mihi colendum pro-
 posuerim. Quid tandem, inquires? an-
 ne deserta militia, gladium in stilum
 conuertisti? minimè profecto: neq; enim
 me fatalia terrent. Sed cum in Hunga-
 ria non viros, sed usum virorum deesse
 viderem: malo quidem minus Latine,
 quàm nimis acerbè scribere: latere va-
 cuum in castris meis impensis, ignaui
 operam & sanguinem in gratiam eo-
 rum, quibus nihil debebam, temerè ef-
 fundere, desperati hominis esse putauis
 in Poloniam excurri, transigenda hye-
 mis causa, prouinciam niuibus & frigo-

re obrigescentem; sed viris doctissimis, fortissimis, humanissimis, locupletissimis, nullibi etenim tantas priuatorum nobilium opes esse vidi, abundantem. ita ut affirmare verè possim, me, sicut in Italia palatia & antiquitatis monumenta, in Gallia milites, in Germania principes, in Hispania praesules, in Anglia agricolas, in Polonia viros nobiles, omni laude & admiratione dignos inuenisse. Donec redeunte belli gerendi tempestate, industria in clara aliqua vrbe defendenda, vel in maiore aliquo praelio possem ijs, quibus minùs essem notus, innotescere. Hic me illustris Dominus Komorouius, non tam ampla & copiosa ditione, quàm praclarissima & verè Heroica sobole, fortunatissimus, aduentantem humanè excepit; ac pradio etiam militari post paucarum septimanarum usum locupletauit. vbi, ne tempus otio nimis negligenter transigere viderer, inter proficiscendum per varias istius regni prouincias, consilium hoc exaravi; ut Christianos ad salutaria magis con-

consilia inquirenda, hoc quasi praconio excitarem: in quo multa subtiliora consultò pratermisi, ne ad hostes delata nobis antè noceant, quàm ullus rerum istarum nostris, qui negligentiores esse solent, usus existat. Quòd si regia illa, ac penè diuina mentis tua irruina examinatum placuerit; auctoritate, ut effectum consequatur, eniti poteris: ut tibi, qui istis studijs admodum delectaris, oblectamento esse saltem poterit. Hic enim habes omnium ferè, qui nostra etate vixerunt præstantissimorum belli ducum historiam, & veram non simulatam recordationem, quos veteribus illis nulla in re concedere existimo: qua in re Tuam S. mihi consensuram non diffido, si, quod suadeo maximè, res gestas eorum, & viuendirationes penitùs inspexeris; pro Iulio Cesare & Augusto, Carolum patruum tuum; pro Fabio Maximo, Ferdinandum patrum; pro Hannibale, Henricum ducem Guisium; pro Scipione, Henricum Navarra & Gallia regem;

gem; pro Alexandro magno, Alexandrum illum Parma ducem imitandos tibi existimo. Sed currentem incitare, praesertim cum prudentissimos tibi monitores adesse intelligam, non est opus. Vale. Cracouia 4. Calend. Martij. Anno Domini 1595.

Serenitati Vestrae

Ex animo deuotus

Gulielmus Brusius.

Ad Lectorem.

Viue, vale, si quid nouisti rectius istis,
Candidus imperti: si non, his utere
mecum.

AD PRINCIPES,
POPVLVMQVE CHRIS-
TIANVM, DE BELLO ADVER-
SVS TVRCOS GERENDO.

Etsi vobis omnia sup-
petunt consilia, quæ conse-
qui ingenio homines, aut
vsu, aut diligentia possunt: cùm in
hoc orbe Christiano, atq; in ipsis et-
iam vestris castris, tot existant viri,
literarum cognitione, rei militaris
scientia, atq; rerum gerendarum vsu
præstantes; tamen ab officio meo
non sum arbitratus alienum expo-
nere, quæ mihi in mentem venie-
bant, dies ac noctes de expeditio-
ne vestra in Turcos cogitanti. Mira-
bar equidem, in illo augustissimo or-
bis terræ concilio, cùm non ita pri-
dem Ratisbonæ conuentus ageren-
tur, nihil de bello conficiendo, at
solum leuia quædam subsidia om-
nium sermone agitari; tanquam res
nob

non cum potentissimo Turcorum tyranno, sed cum aliquo regulo esset futura. Atque ij etiam, quos rerum istarum peritos esse magis intellexi, ita mecum loquebantur; ut non de bello, sed certa de victoria esset discernendum. Turcos nostrorum militum conspectum ferre non posse: imbellem esse hominum barbarorum turbam, cui arma, animus, dux belli denique deesset. Ego contra presentiebam id consequuturum, quod tristibus tandem nuntijs ad omnes orbis nostri partes pervenit: ita constitutam esse rem militarem apud illam gentem, eamque esse illius tyranni potentiam; ut tam exiguis copijs non coërceri, nedum minui aut tolli possit. Ista itaque expeditione, non debellare hostem, sed irritare nostros posse. Etenim ubi numerorum sit copia, hominumque frequentia, facile bellatores & fieri & reperiri, compertum habebam. Id tamen affirmare verebar, ne vel omi-

nari malè nostris, vel plus aliquantò
arrogare mihi viderer, si solum sa-
pere me, in tanta sapientissimorum
hominū frequentia, præ me ferrem.
Nunc verò, cùm res Christiana in
extremum penè discrimen deducta
sit, capto firmissimo nostro propu-
gnaculo, spoliatis, ac dissipatis co-
pijs; mihi, tanquam Christiano, cui
Dei cultus, & Christiana religio, ac
sociorum salus cordi esse debet;
quod ante mente & cogitatione ta-
cita continebam, effari sine inui-
diæ metu demum licebit. Vt, si quid
vel literarum disciplinis, vel diutur-
no apud fortissimos belli duces in
castris usu, vel longinquis per va-
rias terrarum orbis prouincias pe-
regrinationibus sim assequutus, vn-
de medicina aliqua afflictæ rei Chri-
stianæ possit afferri; id omne in ali-
quam civium meorum, ac socio-
rum, sacrosancto baptismi vincu-
lo coniunctorum utilitatem, tan-
dem redundet. Nam, si quicquid in
nobis

nobis vel ingenij, vel fortunæ, vel
deniq; virtutis est; id omne à D^{eo}
omnipotente, per Iesum Christū ac-
ceperimus: fortunas, opes, ac vitam
etiam ipsam, nedum consilia, in istud
bellum deuouere, quæ de diuino
cultu, & Christiani nominis gloria,
ac coniunctorum populorum salute
dimicatur, quis Christianus recusa-
bit? Quod profectò, si decimus quis-
que nostrum effecerit: non erit ve-
rendū, quin breui relicta Hungaria,
Græciam hostes, spe, quam de Ger-
mania debellanda conceperunt, in
metum desperationemq; conuersa,
sibi propugnandam existimabunt.
Quod vt seriò tandem cogitemus,
copiæ nos monent, ex Asia vndique
& Græcia coactæ, maxima vis com-
mearus Constantinopolim deuecta,
præsidia nostra munitissima inter-
cepta, ac hostium deniq; exultatio;
qua deuicti Christiani orbis præce-
ptam animis lætitiâ ostentant. Ne-
que est, quòd vel Hispani, vel Galli,
vel

vel Britanni putent, ab isto Turcico bello nihil ad se periculi pertinere. Nam debellata Germania, quod omen DEVS obruat, tantæ suppetent hostibus vires; vt terra marique simul oppugnare reliquas orbis nostri prouincias facile possint. Fluuiorum etenim opportunitate, comitatum è Germania, additis legionibus, quas ex deuictis ciuitatibus conflabunt, quo velint circumferre, non erit difficile. Quamobrem gloriosum magis atq; vtile nobis futurum arbitror, non expectato rerum nostrarum vltimo discrimine, bellum à limitibus nostris Bizantium transferre: ac nos tandem atque liberos etiam nostros Mahumetanz tyrannidis, seruitutisque metu liberare, quod nobis non ita arduum, quàm Hannibali fuit ab vltimis Hispaniæ oris in Italiam, aut Scipioni in Africam, aut Alexandro in Indiam, aut Christianis copijs in Asiam duce Godofredo, vel Conrado trans-

scen-

scendere, futurum est: nullum est enim nobis mare trajcendum, nullæ solitudines aut deserta loca, quæ remorari nos possint: perpauca vrbes munitæ, fluuij denique ac montes difficiliore, in amicorum Christianorum sunt potestate: atqui, vt vetus habet dictum: Qui vult quod vult, ita se res dat, vt operam dabit. Neque etiam est, cur Anglia, vel Gallia, vel Polonia, vel Venetorum ciuitas, foederis se, aut publicæ conuentionis alicuius cum Turcis initæ prætextu, ab auxilio Christianis præstando excuset: satis etenim vniuerso terrarum orbi, quæ sint leges & pactioum causæ Turcis cum istis Christianis, gentibus innotuit; ad eò, vt non foedera, sed pacta solum de non offendendo, hostes ipsi definiant: ea namque Mahumetanorum est superbia, ac Christiani nominis contemptus; vt nobiscum æquis foederis conditionibus coniungi nullo nullo pacto velint: vnum in

coelis Deum, vnū suum tyrannum in
terris dominū atq; imperatorem esse
debere: nullam legitimā Christianis
principibus, quos canes dicere con-
sueuerunt, competere potestatem, ma-
nifestè prædicant: cū Polonis sacro-
sanctū tœdus, quatenus de commo-
dis eorum agitur, esse sibi fingunt:
quia ab illa gente admodū bellico-
sa, & fortissimorum nobilium nume-
ro præpotente detrimenti plurimū,
emolumenti verò parum, si bellum
gerere velint, sibi contingere posse
præuident: paucis existentibus locu-
pletibus, aut amœnis vrbibus; quas
si vicerint, victoriæ pretium occupa-
re vel retinere possint. Fallum itaq;
simulatumq; perpetui fœderis, ac pa-
cis velum obtendunt; vt vicinorum
populorū calamitates despiciere ne-
queant Poloni. Re ipsa verò, nullum
sibi cum ijs intercedere vel fœderis,
vel induciarū vinculum declarant, cū
singulis ferè annis illorum artib. Scy-
tharum innumerabilis multitudō, ad
Poloniam deuastandam immittatur:

cū

cum hac proxima æstate, depopulatis prouincijs, per quas transferunt, in Hungariã penetrauerint: nõ enim Tartari, sed Turci sunt censendi, qui à Turcis pretio cõducti, Polonis nocuerunt. Cũ his Galli, Angli, Veneti, quò facilius Hispanorum imperiũ ac potentia dilaceretur, conuenerunt: cuius tamen coniunctionis, nullum præter ciuium contumelias, nauium & merciũ rapinas, urbium direptiones sunt consequuti. Quare nulla pactione, nullo fœderis vinculo obstricti, aut obligati sunt nostri Christiani homines, cũ hostes toties ante fictis istis conuentionibus, quoties deprædandi littora vel naues datur occasio, aperte renuntiauerint. At sint ista ab aduersarijs pacta sanctè, integreque obseruata: non tamẽ à nostris primũ, si socios & vicinos Christianos à tyranni armis ac vi defenderint, violata ea dicere audebũt. Sunt etenim istæ publicæ fœderũ, pacis, & induciarũ conuentiones, vt Iurisc. loquuntur, contractus stricti iuris, quib. id tan-

rùm debetur, quod verbis est expref-
fum. In nullis autem conuentionib.
quas fciam, ita ſibi diligenter Turci
cauerunt, vt noſtri à defendendis ſo-
cijs prohibeantur: neque ſi qua gens
tam amens, tamq; conſilio & pietate
deſtituta fuerit; vt id polliceri au-
deret, ad illud ſeruandum vllò gen-
tium iure, aut ciuili, aut naturali ob-
ligaretur. Nam vt in priuatis, ita in
publicis negotijs, ſeu promiſſioni-
bus, an fieri poſſit, an liceat, an ſit
honestum, ſpectamus; ita vt non re-
near, etſi cœlum digito tangere, vel
hominem interficere iurauero. At
ſanè promiſſio de Christianis ſocijs
non tuendis, defendendiſue, non
minùs cum ratione, cum iure natu-
rali ac diuino, quàm iſtæ cum iure
ciuili ac humano pugnat. Siquidem
proximum vt noſipſos, ac Deum in-
primis omnipotentem præ omni-
bus diligere debeamus. Quæ potest
eſſe iuſta deſerendi proximi cauſa?
aut quæ pactionis excuſatio, non
reſiſ-

resistendi illis hostibus, qui non vicinos solum opprimere, sed diuini cultus ac religionis nostræ monumenta, memoriamque delere, ac ipsum etiam dominum redemptorem nostrum IESUM è supremo cœlestium cœtu tollere conantur? At demum, si generali pacis & induciarum conuentione niti hostes voluerint; nullo eos, quos memini cum Turcis generaliter transegisse, à defendendis iam socijs vinculo prohiberi, quisquam vir prudens dicere audebit, qui non huiusmodi contractum initiò contra omnem pietatem humanitatemque iniri expressè & valere potuisse probabit. Quia, vt Iurisc. docent, omnis pactio, conuentioneue, iure ipso irrita, sublataque censetur: quoties in eum incidit casum, à quo incipere non potuit. Quæ omnia legatos, qui vel ex Hungaria, vel Germania, vel Polonia, rerum Turcicarum periti, rei militaris constituendæ causa ad reliquas orbis

b

nostri

nostri partes dimittentur, & copiosius explicare, & facilius persuadere posse, non est dubitandum. Quos vno anno regna, quæ memini, peragrare, si mense Iunio ex Dania in Scotiam soluerint, inde in Angliam & Hiberniam, post in Hispaniam atque in Galliam, deinceps & Belgium, posse non diffido: neq; enim comitia in illis plerumq; regnis expectare necesse; aut sicubi conuentus haberi opus videbitur, literis moniti Principes in tempus, quo legati aduenient, statuere poterunt: vel si periculum in mora videretur; ad singulas mitti prouincias diuersi, qui eodem quasi momento rem conficiant, legati poterunt. At verò, permagna, dicet quis, pecunia, & militum numero opus erit: quæ duo Christianis iam hominibus, religionis opinionibus, & bellorum odijs ita dissentientibus, confici posse vix est sperandum. Cui affirmare possum, bis centum hominum millia requi-

requiri, quibus ut stipendia soluantur, atque ut necessarij belli sumptus suppeditentur, quinquies & vigesies centena aureorum millia, seu ut vulgo dicimus, viginti & quinque myriadas in promptu esse debere. Non ita profectò nostri se hostes erigent, nec ita Pannonia nunc afflicta animum despondebit; si non expectato maximorum Christianorum regum vel auxilio, vel concordia, vnde tot milites, vnde tanta pecunia istis etiam Christianæ Reipublicæ temporibus, sine magno aliquo nostro incommodo, colligi facile poterit, ostendero: dummodo nostri Principes, qui renouatæ pietatis Christianæ laudem sibi vendicant, aperte hostes non iuuerint. E quibus Angliæ Regina, Christianorum consilia plurimum & iuuare, & impedire poterit: quæ tamen pro singulari prudentia, qua eam præditam esse perpetua & constans regnandi felicitas,

tas, tot tantisq; domi forisq; imminentibus hostibus, abundè declarat, nunquam committet; extrema præfertim iam penè senectute, vt, cum Christianæ fidei defensionem præ se ferat, impedimento Christianis, in hostibus fidei à ceruicibus repellendis esse velit: est enim magni animi, atque immortalis gloriæ cupida mulier: quæ si seriò rem agi ab vniuerso populo Christiano viderit, aliquam laudis partem, quatenus per pacta, amicitiamque cum Turcis inuitam licebit, ad se pertinere exoptabit: cum de Germanorum principum præcipuè discrimine agatur, quorum cum plerisque magna illi coniunctio, necessitudoque intercedit. Huic proximus, & successionis iure, & potentia Scotiæ rex est, magni consilij & virtutis iuuenis, non ita Caluini sectatoribus deuotus, quin Christiani populi, ac potissimum Germanorum gratiam sibi & salutem omni ratione tuendam confirmet.

firmendamque putabit. Istorum exemplum Batauorum ciuitas haud difficulter sequetur. De Gallis Calvinianis, non est ita laborandum: quanquam iam regis exemplo, Catholicis æquiores paululum facti, ab istius se belli consilio non vehementer abhorreere ostentabunt. Sueci regi suo, cum intelligant, propter hostiam Turcorum vicinitatem non parum esse timendum, quicquid afferre subsidij vel auxiliij poterunt, nisi & regis & totius Reipub. Christianæ hostes haberi voluerint, non recusabunt. Neque verò, quæ maxime obstare videtur, Hispaniarum & Galliarum regum discordia, quæ iam altas ita radices in utroque regno egit, ut tolli facile, nisi altero vel sublato vel debellato, non posse videatur: neque enim vllus alius discordiarum solet exitus esse inter magnos & potentes reges, nisi aut vniuersus interitus, provinciarumque vastitas, aut victoris dominatus, aut

regnum, impedimento vt sit, est per-
timescenda. Nam ea est Galliarum
regis, de quo maximè dubitant
Christiani, animi fortitudo & sinceritas; vt quatenus viderit istis Christianis copijs Austriacorum principum potentiam, vt & alij, quos memini, qui Hispaniarum regis opes reformidant, non augeri, sed rem Christianam necessariò defendi, tuerique, quantum belli, quod gerit, magnitudo, difficultasque feret, ac vetus maiorum cum Turcis conuentio, foedusque patietur; non modò non prohibebit, sed copijs etiam Gallicis, vt iuuetur res Christiana, libens concedet. Alterius porrò tum pietas in rempub. Christianam, tum necessitudo cù Germaniæ principibus, quorum res hoc bello potissimum agitur, ita est manifesta; vt de illius voluntate ac studio, & auxilio etiam maximo, nisi difficilimis bellis destineretur, nullo modo dubitandum quisquam putet. Veruntam-

men mea sententia, legati, quos rei Christianæ causa ex Hungaria, Germania, Polonia mittendos esse dixi, tres istis regibus conditiones, haud iniquas proponere poterunt, quibus bellorum, quæ geruntur, sæuitia, in amorem, perpetuamque concordiam, amicitiamque conuerti transfutarique possit. Caterum quid? anné Italiae, Germaniæ, Poloniæ, & Pannoniæ principibus tantum belli onus imponendum est? anné ex istis solis regnis tanta vis pecuniæ, tanta militum multitudo conflare poterit? minimè verò: etsi istarum nationum intersit maximè arma capere, ac se, suosque hoc belli initio tueri: nam post, debellata Hungaria, coire facile, ac vires coniungere non poterunt. Neque enim Hungariam tantum in potestatem redigere, sed reliquum etiam omnem orbem Christianum, atque Italiam in primis contendunt. Neque quod maius est, ex principum Italiae

vel Germaniæ ærario vllum numum
exposco : ex namq; nunc sunt prin-
cipum simultates, & mutuus vicino-
rum quasi metus, in tot partes sum-
mo Romani imperij iure distracto; vt
ærarium quisq; exhaurire, aut vecti-
galia minuere nolit; ne opibus de-
stitutus, vel à ciuibus deseratur, vel
à vicinis superetur. Italiae præterea
principes, publicis vectigalibus ad
littus mareque tuendum egere ma-
nifestum est: Germani quidem non
ita abundant, cum plures sint ex vna-
quaque familia, quibus singulis di-
gnitas, nomenq; principis est tuen-
dam. Episcopi verò, quibus & opes
& ditiones seu prouinciæ sunt am-
plissimæ, ita euangelicorum consi-
lia habent suspecta; vt contra vim,
nullos sibi thesauros sufficere arbi-
trentur: sed cum de Christianorum
omnium salute, ac libertate agatur,
nec minus Christiana religio, ad pri-
uatos, quam ad principes pertineat;
omnium erit, qui nomina Christo in
bapti-

baptismo dederunt, eidem bonorum quoque partem, pro communi omnium salute, pie sancteque deuotere. Neque eam magnam ut uideant, expeto: sed tantum ut det Italia, quantum alea priuari, vel inuente solenni ieiunio ludis consumunt: amplius octies decies centenis millibus fore pecuniam, nemo qui uiderit Italiam, non conijciet. Sed ut certa sit quantitas, centesimum saltem ex bonis numum ut singuli destinent, est efficiendum. Quod tributum eam quam memini pecuniam adæquari posse, qui priuatorum Italorum opes norunt, facile consentient. Germaniæ uero non sunt tantæ diuitiæ, non minor tamen in conuiujs & computationibus luxuries: ita ut vix aliqui reperiantur, qui non decimam reddituum vel fructuum, vel mercedum partem in uino, non ad sitim sedandam, sed ad ebrietatem conflandam, consumant: quæ pecunia, si ad rempub. iuuan-

b 5 dam

dam transferatur, non minor erit
numorum quantitas, quàm ea quam
ab Italis conferendam esse exposui-
mus. Sex itaque & decem myria-
das Itali & Germani, nullo penè ci-
uium incommodo, nulla diminutio-
ne publicorum vectigalium soli con-
tribuent. Poloni porrò, si à singulis
capitibus, quæ plebeia vel ascripti-
tia sunt conditionis, ad familiam a-
lendam idonea, singulos duntaxat
aureos exegerint; ter decies cente-
na millia facile numerabunt. Vel si
nobilitas foedere se constringi puta-
uerit, ut socios iuuare, ac rei suæ in
posterum providere non possit, ex
ecclesiasticis prædijs, quorum om-
nium ubique terrarum summum, seu
ut Iurisperiti dicunt, directum do-
minium ad summum Pontificem spe-
ctare, vetus est sententia; iussu eius-
dem summi domini facile colligi,
non violata etiam fide publica, po-
terit. Quippe cum in vno isto regno
ad ducenta quinquaginta & am-
pli-

plius, ut accipi, pagorum & oppi-
 dorum millia possideat Ecclesia.
 Quibus si adiecerint, quæ in splen-
 didis indumentis inutiliter, atque in
 mercibus peregrinis & speciebus
 non necessarijs comparandis, con-
 sumunt, tanta profectò accessio
 fiet, sine aliquo vel reipub. vel ci-
 tium detrimento; ut non sit ma-
 gnopere nobis de reliqua pecunia
 laborandum. At delicias simul cum
 pecunia repente hominibus extor-
 quere est difficile. A Polonis itaque
 ad Hispanos transibo, quorum ea
 est religio, ac studium rei Christia-
 næ, ut non sit verendum, quin ac-
 cedente sacerdotum adhortatione,
 amplius quinquies decies centenis
 milibus, tum ex Hispanijs, tum ex
 alijs maximis illis longinquis pro-
 uincijs, quæ in imperio sunt Hispa-
 niarum regis, consequi possimus,
 si singuli diuites seu locupletes,
 quinos saltem aureos contribue-
 rint. Non sanè minor est po-
 puli

puli Gallici pietas, ac reipub. adiuuanda voluntas: ita vt si non ita frequentes essent exactiones, vrbiumque direptiones, atque adeo incertæ priuatorum omnium fortuna; non minus inde, quàm ex Hispanijs adiumenti esset sperandum; si regi præsertim id gratum fore confiderent. Sed ex iam in Gallia tempestates, ac bellorum fluctus existunt, vt omnibus opibus, & priuatis & publicis, ad gubernacula reipub. tenenda, confirmandaq; egere videatur: haud inuitus tamen rex concedet, vt ciues, seu optimates Galli, qui contrà pugnant, se suaque vectigalia isti bello consecrent: Vel etiam, vt capti hac conditione dimittantur, pro singulari clementia, qua captos prosequi solet, non recusabit: Vel quod non minùs vtile videtur, vt quinta vel septima pars prædæ, quæ vel ex captis hostibus, vel vrbium direptionibus consequetur, vtrinque in bellum hoc Chri-
stia-

Christianum destinetur: quas facile conditiones admittent hostes, ac Turcis sine vlla publicæ conuentionis violatione probare poterit: nec erit difficile, in Gallia locupletes aliquos publicanos reperire, qui vectigal istud incertum aliquot centenis milibus redimere non dubitabunt: eadem conditione erit cum Batauis depaciscendum, qui nulla ratione, cum pro religione bellum se facere profiteantur, vt aliqua pars prædæ ad communem religionis Christianæ defensionem referretur, poterunt recusare. Nisi fortè cum rege inducias facere maluerint, quæ non solum vniuersæ Belgarum ciuitati, sed toti etiam Europæ, ac Germaniæ, & Galliæ potissimum propter commercia, vtilis admodum & perincundæ sunt futuræ; quas æquissimis iam conditionibus impetrare poterunt, si vectigalia, quæ in diripiendis ciuibus, spoliandis peregrinis, ac demum in prædonibus, omnis

nis humanitatis religionisque ex-
pertibus, alendis, ex paucorum se-
ditiosorum hominum libidine, vano
Hispanici nominis odio, nullo reli-
gionis aut pietatis studio, temere
impieque consumunt, ad immanissi-
mum illum Mahumeticum Tyrannum,
omnis religionis, pietatisque
hostem repellendum conuertere
voluerint. Angliæ quoque regina,
sine vilo suo incommodo ex pyra-
tarum multis iuuare multum pote-
rit. Quibus, si adiecerit pecuniam,
quam ex Catholicis religionis ne-
glectæ prætextu consequitur, vel ipsi-
dem integrum reliquerit, vt si Cal-
uinianis noluerint institutis obtem-
perare, vel ad bellum ipsi proficif-
cantur, vel pœnæ loco, bonorum
partem conferant, haud parum ad-
iumenti accedet. Aut etiam si ef-
fecerit, vt Anglicorum Pyratarum
manus, quæ plus minus triginta mil-
libus Oceanum infestat, cum Italicis
tirimibus coniungatur, plus etiam
præ-

prædæ sui consequentur, ac vicinis
 Germanis, Francis, Danis, Batauis,
 Scotis res fiet gratissima: Ab amicis
 enim, amicorū omnia communia æ-
 stimantes, rapere maximè consue-
 runt: Non minus profectò rempub.
 Christianam quàm vllus Christiano-
 rum principum, nullis sumptibus,
 maxima laude isto auxilio recreare
 poterit. Maritimas etiã inducias Hi-
 spaniarum rex facile concedet. Hi-
 berna deinceps non minus ab An-
 glis, quàm Hungaria à Turcis afflicta
 prouincia, pro singulari Catholicæ
 religionis studio, quo gens ista præ
 ceteris ferè omnibus est laudanda,
 pecorum & fructuum, seu frumenti
 partem aliquã contribuere non gra-
 uabitur; vix enim aliæ diuitiæ, etsi
 nulla sit ferè in orbe nostro, quæ
 istam fertilitate, amœnitateq; supe-
 ret prouinciam, istis suppetunt ho-
 minibus. Scotia verò, si multas, qui-
 bus rixarum & seditiōnū authores,
 legib. sunt coërcendi, huc contulerit;

fines

sine vlla regionum vectigalium im-
minutione, non parum pecuniæ po-
terit elargiri: atque hominum teme-
ritas & audacia, hac ratione melius
coërcebitur: nullo remittendæ pœ-
næ, vt fit plerumque, eoque magis
ad audendum homines, natura fe-
roces, excitantur, relicto loco. Quæ
si rectè constituta, obseruataque fue-
rint: Anglia, Scotia, Hibernia, Ba-
tauorum ciuitas, simul, decies cen-
tena millia facillè suppeditabunt,
quæ in instruendis militibus Scotis
& Hibernis, qui transmittentur, in-
sumenda iudico. Sin Angli, Holan-
di, Galli nihil adiumenti communi-
care voluerint, quod petitæ pecuniæ
deerit; ex Dania, Noruegia, & Sue-
cia exiguo negotio accedet. In Sco-
tis quidem & Hibernis nulla est fu-
tura mora. En tandem pecuniam in
maximum bellum sufficientem: quæ
sine magna aliqua ciuium iactura,
non diminutis publicis regum aut
principum vectigalibus colligi po-
terit,

terit, maiorem certè, quàm Turcorum tyranno ex tot tantisq; puincijs quas obtinet, solui consuevit, quæ etiã nouis deuictis prouincijs, proculdubiò indies augetur. Sin verò Romanus Pontifex neglectis priuatorum opibus iure suo uti voluerit, maximam pecuniæ vim in istud bellum imperare poterit, quarta vectigalium ecclesiasticorum parte, quæ pauperibus ex veteribus canonibus distribuebatur: Nunc verò, aut cognatis locupletandis, aut adulatoribus, & turpib. personis alendis, à non paucis consumitur, exacta, vel quinta demũ, vt antea sæpè, cum contentio summis Pontificibus cum nostris esset Christianis Imperatoribus, efflagitare consueuerunt. Principes autẽ Euangelici, si noluerint in veterẽ illam maiorum distributionem de fructibus Ecclesiasticis consentire, vt contentiosa duntaxat ecclesiæ vectigalia sublatis litibus, in hanc rem, vel ad alendos saltem milites Christianos,

nos, qui vulneribus aut morbis confecti, militiae superesse amplius non possint, recusare iure nequeunt. Re igitur pecuniaria hoc modo constituta, milites adipisci graue non futurum esse, comperiemus; maximus enim nodus est in bello inopia rei pecuniariae. At in ijs colligendis delectus est diligenter habendus, ne molles, aut ignauos, aut laborum impatientes, aut ad munera militaria obeunda inutilis admittamus, unde clades nobis maxime contingere solent: cum exercitus nostri non ex veteranis, aut robustis tyronibus, sed ex ignauis & luxuriosis homuncionibus, opificiorum desertoribus, conflantur; qui ad militiam, tanquam ad desidiam licentiamque; per fugium conuolant: ubi, cum labor militaris accedit, ita flaccescunt; ut vix armorum hostilium strepitum, aut vnus diei inedia, aut vigilias sufferre possint. Inde aegritudines, morbique; contagiosi, clades, latrocinia coniequantur. Nulla prorsus est in istis hominibus

bus aut religionis, aut virtutis, aut gloriae cogitatio: incredibile est penè, quot ipse viderim, qui complures annos in bello ac castris transegerint, tam ignaros, tamq̃ imperitos omnium vsus, disciplinae, exercitationisque militaris; vt nec tela ipsa, quibus per tot annos utebantur, intendere, aut dirigere, aut ordinem, quo instructae singulares cohortes procedere soleant, nec leges excubiarum, nec verba deniq; in castris in imperando vsitata, referre possint. Attamen isti mederi malo principes nostri exiguo negotio poterunt, si in suis prouincijs delectum haberi singuli procurent, eorū qui aetate, corporis robore, & ingenio potissimum idonei, ad rem militarem esse videbuntur. Ac ne inuiri à liberis ac parentibus quasi diripiantur, in singulis pagis plures deligendi sunt, hisq; ipsis concedendum, vt inter se sortiantur, qui primi in militiam proficisci debeant: hisq; praeter stipendium, quod

in castris rectè integreq; persoluetur, immunitas domi à contributione est concedenda. Age verò, si è singulis Germaniæ pagis, singulos tantū pedites delegerimus, infinitas penè pedestres copias habebimus, quibus fanè egemus maximè: nam ex oppidanis ac nobilibus, equites sat multi sua sponte aduolabunt; sed septuaginta duntaxat peditū & quindecim equitum Germanorū millia, requiro: ex Italia triginta peditū, equitū decē sunt millia deligenda: his octo hastatorū Heluetiorum millia coniungenda censeo: ex Scotia & Hibernia triginta peditū, equitum quoq; duo millia facile conducemus. De Hibernis autē affirmare non verebor, omnibus eos in Europa & studio iuandæ rei Christianæ ac laborū militarium patientia, ac corporum robore antecellere: qui trecenos illos, ante sex annos in castris ducis Mainij Depæ, vel apud ducem Parmensem illam Hibernorum legionem viderint,

derint, mihi facile adstipulabuntur; neq; ipsi negabunt Hispani, qui tamen omnium fortissimi & dici & haberi volunt. De Scotis quidem nostris nihil opus est dicere, satis enim eorum virtus, ac robur in omnibus penè bellis, quæ in Europa suscipiuntur, innotescere consuevit. Polonia verò sine vlllo reip. detrimento, triginta dabit equitum millia: nam maiores copias educere, propter incertam cum Moscis pacem, & inopinatas Tartarorum irruptiones, non suaderem. Ex Lotharingia & Leodiensi prouincia, duo fortissimorū peditem millia, cum equitibus mille & quingentis adipisci licebit. Ex Epirotis equitibus totidem: qui cum Scotis coniuncti, tanquam centauri in montes speculari excurrent: qua in re eorum præ reliquis vsus est præcipuus futurus. Omnibus denique persuasum esse debet, nihil hominipræclariùs accidere posse, quàm in tot fortissimorum hominum conspectu,

spectu, atq; adeò in ipsius terrarũ orbis luce, p̄ patria, ac fide Christiana defendenda fortiter pugnando occumbere. Illudq; Bruti ciuis Romani fortissimi dictum, in omnium ore ac cogitatione perpetuo versandũ est, nihil melius esse, quàm memoria re-
ctè factorum, & libertate contentos, negligere humana, vel est canendum cum Eurialo apud Virgilium :

*Est hic, est animus lucis contemptor, & istum
Qui vita benè credat emi, quo tendis, honorè.*

Quæ ut milites præstet, exemplo duces præire, æquum est: in quib. deligendis, constituendisq;, maximus est futurus nodus. Quoniam vnaquæq; natio suos duces optimè imperare, ac toti rei Christianæ præesse iudicabit: æqualib. obedire vnusquisq; sibi dedecori esse putabit; nec Germani Italis, nec Itali contra Germanis, vel Polonis, vel Scotis, vel Hibernis obtemperare, æquo feret animo. Ipsum Cæsarem præficere, aut principẽ aliquem Austriacum, qui principum
isto

istorum potentiam reformidant, sibi
damnosum esse arbitrabuntur. Nulli
tamen sunt principes, quorū autho-
ritas maior aut voluntas, aut fides,
seu religio sperari possit: nulli in om-
nes gentes magis æquabiles, nulli
deniq; quib. cuncti & Italiae, & alia-
rum nationum principes tam facile
concedent, vspiam reperiri poterūt.
Siquidem imperatorem ipsum belli
ducem elegerimus, animum illi &
consilium, fortitudinemq; nunquam,
sed opes tantum hætenus, defuisse
omnibus probabit. Eadem poterit
esse fratrum optimorum principum
excusatio. Sin eos præterire volue-
rimus; ad Poloniae regem, robore
corporis, ac mentis acumine præ-
stantem iuuenē, cui nihil deest præ-
ter usum, exercitationemq; militarē,
ad summi regis & belli ducis laudem,
authoritatemq; adipiscendā, est de-
veniendum. Omnium etenim, vt ac-
cepi, est linguarū peritus, quarū istis
in castris magnus aliquis est futurus

vsus: accedit præterea culmen, fastigiumq; duorum maximorum regnorū; quæ facerent, vt reliqui principes, illius imperio subesse non indignum, aut minimè gloriosum esse putarent. Huic proximum Lotharingiæ ducem esse arbitror, cuius imperio submittere se propter summam prudentiam, fortitudinem, probitatemq; cum regij generis antiquissimo splendore coniunctam, nullus aut Italiae, aut Germaniæ princeps, qui quidem stipendia mereri aut in castris Christianorum esse cupiat, idq; omine à Godofredo Billonio, ex eadem Lotharingica familia principe ducto, qui tanta virtute ac prudentia, simili in bello, tam feliciter rem Christianam administravit, iure negare possit. Vel si principum æmulationes, dissensionesue prohibuerint, vt populi, quorum opibus est bellum gerendum, in vnum aliquem ex istis consentire non possint; tum imperatoris nomine ac iussu, consti-

constituta iam re pecuniaria, ex omnibus orbis nostri prouincijs, vnde copiae colligentur, peritissimi, fortissimiq; belli duces accersantur; ac tandem inspicientibus imperij principibus, cum exercitus lustrabitur, militibus potestas fiat, vt sibi quae velint supremum belli ducem nuncupent. Vel si id sine magnis contentionibus fieri non posse videatur; conuocatis principibus, sorte imperium vni, Persarum exemplo, deferatur. Quam frustra meo iudicio, ij qui Austriacorum potentiam reformidant, hoc nomine Caesarem aut aliquem ex augustissima illa familia, summæ rei præficere recusabunt: cum plerumque contingat, vt is, qui primus belli dux constituitur, molestiarum plurimum in re inchoanda, vtilitate adsequentes deriuata consequatur: vix enim contingere solet, vt idem belli incepti, & confecti dux & author laudetur. At nunc de inferioribus ducibus videamus. Germanicum itaq;

c 5

equi-

equitatū qui ducat, Comitem Carolum à Mansfeldt, idoneū maximè esse censeo, vel secundum eū Marchionem à Burgaue, vel Christianū principem Enhaltinum, vel Franciscum ducem Lauenburgensem: omnes enim in bellis iam exercitati, animum industriamq; sæpè militibus probauerunt. Peditib. autem ex Hassia, Franconia, Saxonia, Comes Philippus ab Hoenloch; vel Mauricius Comes à Nassou, si relicta seditiosa plebe, ac inani inter Batauos principat⁹ obtinendi neglecta spe, veræ militaris gloriæ laudem assequi voluerit: est enim consiliō in re militari, ac peritia dirigendorum tormentorum, &munitionum exstruendarū penè singulari, dux erit constituendus. Nam rebelles, etsi perpetua bellandi felicitate vsi fuerint, nihil ad hæredes, præter infamiam, ac perpetuum generis ac nominis odium transmittere, Ioannis Ziscæ Boëmi, quo felicior dum viueret nemo fuit vnquam, Tabori-

botiticæ coniurationis principis declarat historia. Horū alterutri in aliquā imperij partē ē Dania Ranzouius, vir in consilijs militarib⁹, vt accipi, nō contemnendus, accedere poterit. Sueuorum, Bauarorū, ac Rhenanorū peditū, Ferdinandum Bauariæ ducē, aut Comitem ab Erting in Valderstein, præfectum esse deligendum existimo. Vniuersarū autē Germaniæ copiarū, Archiduci Maximiliano potestas optimo iure est mittenda: vel secundū eū Ernesto, Archiepiscopo Coloniensi, vel fratris filio Maximiliano Duci Bauariæ; qui vt aspectu Henricū ducē Guisariæ refert, omnium quos Gallia vidit vnquā principē fortissimū, optimumq; belli ducem; ita virtute etiam atq; in prælijs felicitate posse imitari, sperandum est. Milites porrò Leodienses ac Lotharingos, aliquis ex ducum Lotharingiæ familia princeps: complures enim sunt his proximis annis in re militari apprime eruditi: rogatus adducere non dubitabit. Po.

Polonicis autem copijs dux est veteri iure illius regni seu more maiorum constitutus Ioannes Zamolcius, Cancellarius, eximiæ prudentiæ & fortitudinis opinione vir, vniuerso iam penè terrarum orbe celeberrimus. Scotis optimè vel Comes Bothuellius Nauarcha, vel Comes Arrellius supremus militiae Scoticæ præfectus, quem vulgò Connestabulum appellamus, præesse poterit: quorum vtrilibet Coluilleum Baronem Vimensem, virum verè Scotum, id est, syncerum, fidelem, constantè ac fortem accedere peroptarem. Ex Hibernis Onellius dux aliquis aduocetur: illa iam enim familia inter Hibernos, qui libertatem retinent, generis antiquitate, & potentia antecellit. Ex qua gente ante octingentos annos in Germania contra paganos vt ex veterib. historijs apparet, belli duces extiterunt. Italicorum pedestres copiae regi vtiliter ab Ioanne Mediceo, vel ab aliquo principe viro,

ro, ex Vrsina vel Columnensi familia poterunt. Isti namq; his multis annis præ cæteris in Italia rei militaris perpetuam & hæreditariam quasi possessionem retinent. equites duci Ferrariæ inprimis vel Parmæ sunt committendi: vterq; enim apud summos belli duces, rei militaris tyrocinium in equitibus ducendis fecit. Sed isto præfecturam equitum obtinente, alteri supremum in vniuersas Italiæ copias imperium permittendum esse iudicarem. At in Italia non erit de ducibus ac militarib. præfectis magnoperè laborandum. Ex his igitur aliquis idoneus, cui summum deferatur imperium eligi poterit. Sin suffragio res permittatur, imperator talis est constituendus, qui providere possit, ne vnquam inuitus omnibus copijs decertare cogatur, qui in acie dirigenda instruendaq; ne penitus vincatur, præcaueat, qualem secundum Galliæ regem, vnum esse hoc tempore principem, ducē Mainium mihi

mihi compertum est, quæ laus apud veteres propria Pyrrhi Epirotarum regis, Hannibalis & Nicanoris Lacedæmonij fuit: apud maiores nostros Roberti Brussij regis Scotorû, qui duodecim continuis quasi prælijs superatus ab Anglis, nunquã vincendi animum aut spem abiecit, donec penitus liberata patria hostium infinitis deletis copijs eum Romani Pontificis in Anglos pietas à vincendo reuocauit: qua imperatoria laude floruerunt non ita pridem Alexander dux Parmensis ex Italis, in Gallia duo Guisij deinceps duces, & Castillonius Admirallus, in Hispania dux Albanus, in Germania Ioannes ab Austria, & Albertus Marchio Brandenburgensis. De summo illo & verè maximo Imperatore Carolo V. nihil dico, nam nullo in ancipiti prælio, & sciam, per se, sed per legatos, virtutis, felicitatisq; periculû fecit: his Scanderbegum illum, Epirotarum principem patrum memoria adnumera-

re possumus. Si quis itaque ex illis, quos primo loco memini: summus belli dux fieret, Mainio duci secundas esse partes deferendas & vices putarem, qui id vſu & exercitatione militari efficeret, quòd accedente summi ducis autoritate, victoriam facilem, lætitiãque constantem vniuersæ reipub. Christianæ conciliaret. Duce namque nobis vel legato opus erit expedito, & parato, eoque qui imperium legitimum habeat, qui præterea autoritatem, nomen, & perspectum in reipub. liberanda animum, seu in quo sint imperatoriæ illæ virtutes, labor in negotio, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas in conficiendo, consilium in prouidendo, quæ vniuersæ in vno Vilartio Gallix Nauarcha, seu Admirallo ex omnibus quos viderim maximè apparent. At cum nomen illi principis, & autoritas desit, non facile illius imperio principes viri se subijcient.

Atqui

Atqui illius opera & consilio carere nequit Gallia, quamdiu cum hoste tam potente res erit: quæ est ratio, cur nec fortissimorum Hispanorum ducum militarium hoc loco meminerim, Hungarorum quoq; copias, & duces prætermitto, vt illis Cæsar in repub. Hungarica liberanda, confirmandaque quamdiu cum Turcis extra Pannoniam res geretur, vti suo arbitrio & commodo possit. At verò, ridebit Hungarus hic aliquis, aut alius quilibet, cui Germanorum vitia, non virtutes innotuerunt, Christiani me exercitus summum principibus imperium deferre, ac præcipuam copiarum partem ex ea gente conscribere, ex qua quatuor millia, Giauerinum Hungariæ firmissimum præsidium, abundante comœatu, trecenis relictis tormentis bellicis, inspiciente imperatoris Germanorum fratre, toto exercitu Christiano ad soluendam obsidionem properante, vix deiectis vltioribus aggeri-

geribus, nullis secundis, tertijſue ex-
tractis, vel inchoatis munitiõibus,
ignauè turpiterq; deſeruerunt; ma-
gnũ hoc eſſe Germano nomini de-
decus, non nego: Verũ id non mi-
litum, ſed ducis culpa, nec vniuerſæ
Germanicæ nationis, ſed paucorum
ignauia contigit: quo modo fortif-
ſimas Romanorum legiones, & de-
letas, & ſub iugum eſſe miſſas, vete-
ribus monumentis accepimus: Eun-
dem ſæpè Lacedæmonijs fontem ca-
lamitatis fuiſſe teſtantur hiftoriæ.
Hungari etiam ipſi, turpibus acce-
ptis conditionibus ab ipſis iſtis Tur-
cis frequenter ſunt dimiſſi. Non mi-
norem hac ætate Italis, qui Cyprum
ſibi inſulam eripi ſunt paſſi, & ijs qui
Bredam munitiſſimum Belgij oppi-
dum amiſerunt, ignauiam exprobari
vidimus. Galli item ridentur, qui Fa-
leſiorum oppidum, ante paucos an-
nos, hoſte vix conſpecto, aut diruto
muro, vt ſinguli milites irrepere poſ-
ſint, & ij quoque, qui tormentorum
d loco,

loco, trabibus ostensis, rusticorumq;
turba, cum paucis equitibus territi,
Ebroicensem urbem, natura & arte
munitam, cum se suisq; dediderunt.
Hispanorum deniq; timiditas, simili
ducis ignavia, in munitissimo Africae
praesidio, Turcis concedendo, ar-
guitur. Nemo tamen Romanos il-
los veteres, aut Lacedaemonios, non
fuisse viros fortes, aut nunc Hunga-
ros, Hispanos, Gallos, Italos militari
laude non praestare dixerit. Qua in
re, certè nullis Germani veteres con-
cesserunt, neq; hoc tempore etiam
Mansfeldio, vel Hoenloio ducibus
concessuros affirmare possum. Quip-
pe, qui partim viderim, ab alijs par-
tim acceperim, Germanos numero
pauciores, non rarò Gallos, & Hi-
spanos, cominus pugnando superas-
se. Nulla gens robustior, nulla quae
terrore minus afficiatur, nulla ma-
gis ducibus obsequens, aut militaris
disciplinae & laboris patiens, nulla
deniq; magis idonea, ad omnes civi-
les

les & militares artes; si institutio accesserit; si præmia virtuti, honores, opesque proponantur; si stipendia solueris; si prudentes & fortes duces præfeceris. At ne quis putet, me proprio aliquo gentis istius studio, Germanicæ laudis agere præconem; patria, moribus, ac viuendi instituto ab istis hominib. ita dissentire me profiteri non verebor; vt nulla natio, aut ciuitas sit quam attingi, cum qua minor mihi coniunctio, necessitudoque intercedat. Itatorum, Gallorum, Hungarorum, Polonorum, Hispanorum, Anglorum singularia aliqua in me merita extiterunt. A Germanis nihil vnquam nisi vulgare est profectum. Imò nescio quo meo fato, omnia non vulgaris acerbitatis plena contigerunt: armati latrones primo die quo fines ingressus sum, durissima pugna exceperunt, spoliârunt, atque in duram mansionem detraxerunt; nulla fidei aut humanitatis militaris, æquitatisque bellicæ habita ratione;

tionē : inde vacuum, summi etiam, ut illis videbatur, beneficij loco dimissum : Colonia prædonibus plus æquo fauens ciuitas, non minore rusticitate in iuris gentium officio denegando, in testibus aduersus latrones examinandis, est prosecuta. Eadem penè discedentis quoq; fuit infelicitas. Non tamen veram istius nobilissimæ nationis laudem mihi dissimulandam existimo : non enim hic Gulielmum sed Christianum ago militem, qui nullis offensionibus, à veritatis, pietatisque Christianæ studio dimoueri debet : amplius dico, in vniuerso terrarum orbe meliores, quàm in Germania, principes non reperiri : nullibi in tanta religionum, imperiorum, publicæq; administrationis dissensione, tantam concordiam, atque in tanta licentia, atque omnium penè delictorum impunitate, tantam securitatē publicē tranquillitatēque esse. Quinetiam illorum hominum mihi præcipua quedam

dam & innata sinceritas, atq; in dictis & factis constantia, excepta fluctuante religionis & incerta disciplina, semper visa est: qua in re non Germanorum modò, sed nostrorum etiam Scotorum, Anglorum, & Gallorum leuitatem mirari non desino; qui non adhibita Christiana regula, **EX OPERIBVS**, eos, qui relictis veteris sanctimonie mysterijs, pro castitate, incontinentia; pro voluntaria & Christiana paupertate, incredibili diuitiarum, rerumq; temporalium cupiditate; pro submissione, arrogantia, ambitioneq; , seditiombus, principumque contumelijs, doctrinam initiò confirmarunt, sequi non dubitant. Quo nomine Turcorum hostium pertinaciã (in re namq; mala, Constantie verbo uti non audeo) nostrorum hominum inconstantie prorsus anteponendam arbitror. Sed iam eò vnde digressa est, reuertatur oratio. Re numaria itaq; & exercitu constituto, com meatu,

d 3 seu

seu annona opus erit : sine qua , nec res militaris administrari , nec exercitus constitui aut teneri , nec bellum geri potest. Frumenti quidem haud minus modijs sexcentis millibus requiritur : tantundem auenæ , seu pabuli esse oportet : vini plaustris centum millibus , cum ducentis boum , & sexcentis minorum pecudum millibus , tanta militum multitudo egebit. Frumentum cum pecoribus facile suppedietabit Polonia , Lituania , Moscouia , in Boristhene & Tanai fluuijs. Constitutis stationibus , vino facile carere possumus , quanquam quod opus erit , ex Hungaria , & Valachia ac Græcia deinde , commodè consequemur. Sin verò in Hungaria bellum erit , ex Austria , Italia , Germania , Polonia , Draua , Tibisco , Morauo fluminibus annona com meatuq; facilius deuehi poterit. In hanc rem autem constitutis annonæ præfectis idoneis , sexies decies aureorū millia sunt repræsentan-

tanda; ut annonam rectè, & res ad vitum necessarias diligenter procurarent. Quam pecuniam, non nisi anno decurso, ut restituât est paciscendum. Et si qua rei numariæ difficultas inciderit, isti à militibus signa publicæ notæ, quæ statuta solutionis die verorû numorû loco rependant, accipiant. Stationes deinde, quibus & comæatus securè & milites etiam deuehi poterût, sunt designandæ, eaque præfectis ciuitatû cura est demãdanda; ut nec militib. extra stationes, ad vitum necessaria præstentur; neq; ipsis sine vitæ discrimine transire aliò liceat, ne impunè vias latrocinijs, & gros direptionibus infestent. Quamobrem Hispanicorû exercitû more, literarum & iurisperiti indices sunt constituendi, qui refutatis militaris licentiæ excusationibus, seuerè ius dicant, eorumq; sententias obstricti iuramento præfecti non retardabunt; castrorumque Mareschalci, ut vulgo dicimus, abolitione, nulla

aut venia expectata, nisi maximis ex
causis, exequentur: semperque sa-
lutaris seueritas, inanem vincat spe-
ciem clementiæ. nam si clementes
duces esse voluerint; seditiones, cæ-
des, latrocinia, in tanta hominum,
linguis, moribus, ac religionis insti-
tutis discrepantium frequentia, nun-
quam deerunt, non tamen ita leuia
delicta suppliciorum aërbitate sunt
punienda; vt homini vita statim, vel
caput adimatur: sed vel ad inferio-
rem militiam, vel ad opus fossorum
& cuniculos agentium, donec vir-
tute rursus sceleris macula eluetur,
condemnandus est reus: quo etiam,
ne inutili hominum turba, annona
carior fiat, calones omnes & lixas
destinare oportet. quorum nume-
rus, in tanto exercitu ad quælibet o-
pera adhibitis aliquot peritis fossio-
num magistris, è metallorum fodinis
accersitis, idoneus inuenietur. Iam
verò, rebus omnibus ita procuratis,
vniuersas in Pannoniam copias de-
duce-

ducere, operæpretium erit. Nam simul, atq; istius expeditionis fama apud hostes increbuerit, vndiq; Turci eò conuolabunt. Per Carinthiam igitur & Austriam, Italorum copiaz descendant: per Boëmiam, Francorum, Sueuorū, ac Rhenanorum auxilia, coniunctis Heluetijs deueniant: per Morauia Saxones, Hassij, Silesij. Hibernis & Scotis longior multò & difficilior est futura via, per Daniam, Prussiam, Poloniã, indeq; coniuncto Polonorum equitatu, in Hungariam ad locum indicti exercitus est transeundum. Vbi in castris postea metandis, ac regionibus, vt dicitur, militibus assignandis, accuratè cauendum erit, ne homines moribus, aut veteri aliqua contentione, æmulatione sic discrepantes coniungas, vt omnis seditionis, tumultusue causa præcidatur. Itaque Polonis vicina sint, Scotorum & Hibernorum diuersoria: in medio Germani sunt collocandi, minus etenim diligentes, in

excubijs & vigilijs agendis haberi solent: his proximi sint Galli, post Heluetij, quos Italorum copia sequantur, illa in regione, vnde periculi plus imminere videbitur; quippè quæ diligentius excubias agere, ac prudentiores in insidijs hostium euitandis depellendisq; esse consueverunt. Si quæ demum contentiones, rixæue inter diuersarum istarum nationum homines inciderint; auditor generalis, vt Hispanorum in disciplina militari vsitato verbo vtar, singulari prudentia aliquis literarū & linguarum peritus esse debet; qualem in Belgio doctorem Salinas vidimus, qui cognita causa, conuocatis nationum, vnde rei erunt, militum præfæctis, inferioribusue auditorib. ius dicat. Sed isto in bello, principis alicuius viri authoritas, cuius iudicio alij etiã principes obtemperare non recusent, in tanto exercitu requiretur. Neq; enim ipsum Imperatorem, aut summum belli ducem istis conten-

tio-

tionibus occupare velim, ne, offensis
damnatorum animis, negligendi de-
inceps imperij occasio detur. Con-
fentiētes enim & amicos habere mi-
lites, maximum esse vincendi præsi-
dium, optimè tenem illum apud Ful-
gosium, Garfiam Nauarræ regem, a-
lumnum suum, initio prælij cum Fer-
dinando Legionense rege initi, mo-
nuisse prælij docuit euentus: quod vt
consequatur, humanitate, fide, libe-
ralitate, facilitate debet eniti; vt Cy-
rus, qui singulorum militum nomina
callebat, & Cambyses, liberos emo-
rituri docuerunt. Atqui hac nostra
memoria, quoscunq; belli duces ex-
cellentes vidi, in hoc vnum præcipuè
incumbebant: quinetiam, quod ex
fortissimis Galliæ & Nauarræ regis
militibus audiui, referre possim, cum
eos aduersarij à partibus regijs spe
maioris ac certioris stipendij dehor-
tarentur, regi numos non habenti; fi-
de tamen ac virtutibus principis in-
signi, malle gratis, quàm alij cui libet

mercede inferuire: quo militum studio, incredibile penè dictu, Galliam paucis his annis exiguis copijs recuperavit: hoc Villartium etiam ad summos in Gallia honores euexit, hoc Archiducem Maximilianum præ reliquis Austriacis principibus hoc tempore celebrem efficit. Hac demum ratione Sigismundus Bathoreus, Transy'uania Princeps, ad summam in re militari laudem efflorescere incipit. Cæterum hoc, vt à peritissimo Hispano duce accepi, vnū Hispanos inuictos reddit: duces enim omnes, ita se erga milites gerunt, ac si fratres essent, aut liberi; eaque est coniunctio, vt qui ducem deseruerit suum, vix vnus reperiat. Sin peregrinum aliquem, qui pari humanitate facilitateque vti nescit, ducem eisdem præfeceris; egregij nihil eos præstare posse sum expertus. Haud frustrà igitur principi, aut belli duci præcauendum diligenter esse sentio; ne suorum animos

mos offendat, neue illum in dictis
 aut factis minimè constantem æsti-
 ment, neue domestici & familiares
 fidem illius aut auaritiam reprehend-
 ant: ab ijs enim ad alios, ad quos
 res minimè pertinet, offensio facile
 deriuatur: neq; principibus vlla ca-
 lamitas vnquam, quæ non à familia-
 rium offensione profecta sit, à ciui-
 bus illata reperitur. His itaque non
 solum quod promiseris est præstan-
 dum; sed omnes etiam gratificandi
 quærendæ occasiones, omnium de-
 sideria exploranda, nominaque, vt
 de Cyro retulimus, & de Matthia
 Hungariæ rege scriptum reperimus,
 tenenda; atque, vt idem dicere so-
 lebat, ijs vti, qui veritate potius,
 quàm adulationibus gratiam aucu-
 pantur, generosi maximè & regij est
 animi; nec non iudicare, vt Hanni-
 bal suis in castris putauit, milites vir-
 tute, non genere certare oportere,
 eumque ciuem & popularem esse, vt
 ille de Carthaginensi, qui hostem fe-
 riet

riet quisq; erit. At verò, si Cæsar ipse bello præfuerit, Archiepiscopū Colonicensem, vel Episcopum Virceburgensem, vel Salentinum Comitem ab Æsenburg, prudentiâ, auctoritate, & linguarum cognitione, idoneum maxime esse censeo. Sin minor aliquis, aut isti, quos memini principes viri, provincijs abesse non poterunt; neminem vsquam istis ipsis ornamentis, quæ memini, ac diuersarum gentium vsu, & consuetudine, nec non studio denique ac voluntate iuuandæ rei Christianæ, Ioanni Conrado Kotuitzio ab Aulenbach, equestris ordinis viro, atq; Ecclesiasticorum honorum titulis insigni, Decano Virceburgensi præferendum esse puto. Neque mirum cuiquam esse debet, cur Ecclesiasticum virum aut Catholicum & Germanum, hoc munere potissimum fungi velim: nam Catholici Itali, Galli, Poloni, Hiberni, Ecclesiastici viri arbitrio facilius obsequentur. Euan-
ange-

angelici Germani & Scoti, Germanici hominis fidem non ita suspectam, aut iudicium habebunt: alioqui Zamoscium Poloniae Cancellarium omnibus, propter imperatorias virtutes, cum literarum scientia coniunctas, praefendum existimarem. Eadem prorsus, in procedendo nostris erit copijs tenenda ratio, primam aciem ducant Itali cum Heluetijs, mediae sint Gallorum & Germanorum legiones, vltimum agant agmen Scoti, Hiberni, Poloni. Sin praelium erit ineundum, pro varietate locorum & hostium, qui primi apparebunt, erit dimicandum. Quanquam hostibus in more positum esse accepi, pedites in plura agmina, quorum alia quadratum, alia triangulum, alia suadrâ fabricilè referant, distributos, equestribus turmis, ad instar dimidiatae lunae, vel disruptae fornicis circundare, ac primùm ignavos maximè, & rudes exponere, vel vt illorum sanguine hostiliũ telorum acies retundantur, vel

vel ut ipsi, cum se pro ignavis haberi viderint, ostentandæ virtutis causa pugnent audacius: alijq; sequentes, neruos magis intendant, cum se à ducib. pro vltimo discrimine tantquam fortissimos reseruari videant. Optimos præterea quoslibet veteranos, donec hostes dissipatos, aut exultantes victoria, ordines non seruare compererint, continere solent: quæ illis ars, octo maximis nobilicū prælijs, sex cum Persis & Aegyptijs victoriâ peperit, amplissimumq; imperium confirmauit. At Persæ tandem illam ludere calliditatem didicerunt: Christiani verò, nullo hætenus prælioterrestri, suis se incommodis, ac belli offensionibus peritiores, cautiore sue factos esse ostenderunt: nihil enim ad istos pertinet hostes expeditio Godofredi Bullonij, cuius memoria, quandiu stabit res Christiana, nobis sacrosancta esse debet. Hic itaq; cauendum erit, ne Polonorum audacia, vel Italarū superbia, aut

aut Germanorum negligentia, aut
 Gallorum temeritas, aut Scotorum,
 Hibernorumue ferocia, consiliū vin-
 cendi, rationemq; in prælio commit-
 tendo, vincat: ac ne cogi ad pugna
 possimus, neue pugnemus, nisi maxi-
 mo nostro commodo, ac certa quasi
 victoriæ spe. Quæ duo, vt consequatur,
 regionem, in qua præliandum e-
 rit, notã ita belli dux habere debet;
 vt nec riuulus vllus, nec arbuſtum,
 nec tumulus ei non perspectus existat.
 Simulandaq; erit prælij vitatio, vt in-
 consultius nostro simulato timore,
 hostis audacior factus aggrediatur,
 quo nullum maius victoriæ adiumẽ-
 tum esse poterit. At verendum est ta-
 men, etsi cum quadringentis homi-
 num millibus ipse Turcorum tyran-
 nus nostris occurrat, ne leuibus cum
 nostris prælijs aliquot commissis, ita
 nostrorum virtutem, & robur, armo-
 rumq; firmitatem, quibus Barbaris
 antecellimus, reformidet; vt remissa
 illa superbia, ac ferocia Mahumeti-
 ca,

ca, quam ostentare solet, imperij fines, sine praelij discrimine tueri velit. Tunc verò, Guisij fortissimi Ducis, in dissipandis illis Germanorum copijs, quibus Baro Daneus Dux erat, coniunctis etiam aliquot Gallorum hereticorum millibus, exigua quatuor millium manu sunt imitandæ: suspiciones perfidiæ inter Duces clam ferendæ: noctu insidiæ, perspectis hostilium castrorum regionibus, & oppugnationes tentandæ; ne nostris deniq; nos artibus iugulent, prouidendum. Sin & his nihil profecerimus, ancipiti Marte rumpenda est mora; ita tamen; vt in aperta vi, ars & industria imperatoria praeluceat. Quod consequimur, si ita peritè nostras instruamus acies, vt hostium equitatus, cui fidunt maxime, nobis multum nocere non possit; ac ne tormenta, quib. abundant, nos lædant, prouideamus; ac demū si in omnem praelij euentum, acie, vbi summus belli Dux consistet, ita fossis &

& aggeribus munitam, vel curribus
ac vehiculis obuallatam, ut penetra-
re hostis non possit, efficiamus. Primi,
ad occupanda inimicorum tormen-
ta sunt Hiberni mittendi, qui equos
iplos cursu exæquantes, obseruato
militari ordine ac gradu, supini so-
lent eiaculari. His proximos adiun-
gam Scotos, audaces omnia perpeti,
qui post vnum aut alterum impetum
tormentis eminus, gladijs cominus
acriter ita rem gerere didicerunt, ut
tormenta eos, pulsis Ianizeris, posse
in potestatem redigere, non sit du-
bitandum. Sequantur aliquot e-
quitum Itatorum turmæ, quibus a-
larum instar, sint equites Germani,
post agmina peditum Germanorum,
cum aliquot equitum alis, equites
Poloni latera, cum peditibus Gallis,
Hibernis, Scotis oppugnent: quibus
deinceps recentes Germani pedites,
adiunctis equitibus, veterum more,
alarum loco succedant. Sin in Hun-
garia res erit, Hungaris alterum erit

latus relinquendum : at extra Hungariã educi eos nolim , donec recuperata patria , de suis rebus securi , consuetudinẽ amicitiamq; cum Turcis intermittere non laborent. Italorum acies , coniunctis hastatis Heluetijs , ac equitum Germanorũ millibus quinq; subueniat ; quæ defatigatis Germanis & Scotis , Romanẽ prælium ineat. Reliquæ demũm copiæ , cum summo belli Duce , paratis vndiq; maioribus tormentis consistant , nec loco se moueant vniuersæ ; sed Imperator auxilia laborantibus submittere diligenter , atq; vt disruptæ nostræ acies recentibus copijs succurrentibus subito restituantur , attendat. Epirotæ & Scoti equites , cum aliquot Polonorum millibus , à lateribus agmini erunt Imperatorio relinquendi , qui recentes fugientem tandem hostem persequantur. In omnib. deniq; nostris agminibus , subito turres , vnde leuioribus tormentis , quàm hæctenus Turcis visa fuerint,

rint, in medias hostium acies eiace-
 lemur, extruere poterimus. Quo mo-
 dō directis aciebus, ante re frumen-
 taria procurata, comparatis numis,
 milite delecto, talibus, quos memi-
 ni, ducibus, in bellis acerrimis ab in-
 cunabulis educatis, nostros robore
 corporis, armorū vsu, præstantiaq;
 & consilio antecellentes, iustis deni-
 que & necessarijs belli gerendi causis
 coactos, hostes illos Asiaticos, ho-
 mines naturā timidos & in prælijs
 parum exercitatos, Turcicæ iam diu
 tyrannidis pertæfos, inermes penè,
 quorum maxima pars plus præmij,
 libertatē, nimirum, & amplas posses-
 siones, more nostrorum nobiliū, ex
 nostra, quàm ex suorū victoria spe-
 rare poterunt; debellare facile pos-
 se, quis negabit? equidem accepi,
 Ducē Guisium, & Marschalcum Bir-
 ronium Gallos, summos, omnium,
 qui nouerunt, iudicio, belli Duces,
 familiari quodā de Turcis sermone,
 palam definiuisse, maximas quaslibet

Turcorum copias, à Christianis triginta millibus prælio vinci posse; quod et si ijs, qui veteres historias attigerunt, non incredibile videri poterit; in medio relinquendum censeo. neque ego ut vno tantum prælio, sed ut bello superentur consulo. Quod, ut efficiamus, non tam nostris, initio ut vincant, quam ut superatis hostibus, victoria cautè rectèq; utantur, laborandum esse iudico: non solutis ordinibus insequendi fugientes, non victoriæ confidendum, quam diu singuli in campis apparuerint, expeditioribus militibus, cum peritissimis Ducibus, qui fugientes, noctes & dies insequantur, nostro in ipsis hostium castris, confirmandæ victoriæ causa consistente Imperatore, donec inimici, vel penitus deleti, in præsidium aliquod sese receperint, dimissis. non tamen, si plures superfuerint, temerè cingendi obsidione, aut oppugnandi sunt; ne victoria, nostris factis negligentioribus,
in

in summa rerum desperatione graue
damnum aliquod inferant: sed in-
tercludendus commeatus, donec re-
creato nostro & lustrato exercitu,
curatis militibus, diuisa præda, inte-
gris quasi copijs aggredi rem possi-
mus. Sin facilis videbitur oppugna-
tio, non omittenda, nouis alioquin
munitionib. extractis, ne commeatu
nos prohibere possint, est proceden-
dum. Sin hyems immineat, ac dimi-
nutus ita noster exercitus videbitur,
vt non adiunctis nouis copijs à finib.
abire non sit integrum; in remotio-
rib. Turcorū puincijs, tentandi præ-
fectorum animi, vt depulsa seruitute,
libertatē assumāt, ex seruis domini &
Principes fiant: vt ciuili bello tyranni
vires diminuantur: nō violandi à no-
stris ritib. abhorrentes Christiani, be-
nignè, si qui dediderint sese hostes,
excipiendi, fideliterq; pacta seruan-
da, cruciatibus, perfidia, impietatiq;
renunciare nō cogendi. Sed Christi-
ana pietatis & disciplina seminaria,

ad quæ liberos dimittere teneantur, instituenda sunt, ipsos adhortationibus, ex ipso suo Alcorano allatis, ac rectè viuendi exemplis ad Christianam fidè amplectendam inuitemus. Illud etenim ad hostium perfidiã refellendam, nostramq; religionẽ confirmandã, argumentis abundat. Neque verò homines, si ad nouum aliquẽ pietatis ritum vi coëgeris pios, sed omnis religionis pietatisq; desertores ac cõtemptores effeceris. Haud enim effici poterit, quin quale, quidq; videatur, talem quisq; de eo opinionem habeat, quin etiam difficile est mutare animum, & si quid est penitùs insitum moribus, id subito euellere. Est igitur id, quod lenti & considerati iudicis esse, ex Marco Tullio refert Marcellus, in nouis ritibus inducendis, mente tenendum, cum parcere vel lædere possis, ignoscendi quæras causas, non puniendi occasiones. Alioquin, constans & diuturna victoria, quæ deuicti populi

li libertatē, religionemq; penitus tol-
lat, esse non potest. Nihil amplius, aut
de sequentibus prælijs, aut tempori-
bus dico, constituta etenim re Chri-
stiana, nos auxilia nancisci, ac vince-
re deinceps, facilius est futurum. O-
mnes namq; re feliciter, vt spes est,
gesta, quantumuis initiò ab isto bel-
lo abhorruerint, copias libenter ad-
iungēt. Principes Asiæ & Africae fœ-
dera nobiscum haud inuiti sancient:
non tamen est nostris temerè virib.
& copijs confidendū, aut hostis cō-
temnendus; sed cautè fortiterq; bel-
landum, ne q; maioribus nostris ac-
cidit, qui Iudæam Saracenis eripue-
runt, nobis iam victorib. nostra cul-
pa contingat. Neq; confestim Bizan-
tij oppugnatio est tentanda, sed arci-
bus extructis obsidenda; vt paulatim
annona, ac defensorum numerus im-
minuatur; qua arte Parisios, his pro-
ximis annis debellasset Rex Navar-
ræ, si Parmæ Dux opportunè suppe-
tias non tulisset. Ac tū demum classe

e 5 vten-

vtendū erit, vt mari com meatum ad-
uehere hostes prohibeamus: post, si-
quidem fame ad deditiōē cogi non
posse videbuntur, vrbs acriter oppu-
gnanda, Turcorumq; pertinacia, in
eadem vrbe, & Rhodo etiā ac Baby-
lone expugnandis, maiorū memoria
est sequenda: nec ante in Natoliā in-
de transmittendum, quā accepto
supplemento, deuictas prouincias
munitas ac tutas à Tartarorum &
Scytharum incursionibus & vi effe-
cerimus: atq; vt deuicti Græci, nihil
nostris in Asia occupatis innouent,
robustissimi quilibet deligendi, qui
stipendio nobis militent, quiq; illa-
rum regionum æstum facilius quā
nostri, terre possint; nostris, quos ca-
loribus flaccescere magis arbitrabi-
mur, in deuictis vrbibus præsidij lo-
co relictis. Hic deniq; non est omit-
tendū, q̄ Noueus belli Dux fortissi-
m⁹, quatuor annis debellari Turcos
posse icriptū reliquit: at consentien-
tes omnes populos Christianos, ve-
lis

lis equisq; ut dicitur, bellum vult fa-
 cere. quod quidem summi viri, mili-
 tari scientia, & bellandi laude cele-
 berrimi consilium, à viro prudentiæ
 & sanctitatis opinione apud exterarum
 nationes non obscuro, non impro-
 bari solum, sed contumelijs etiam a-
 cerbi⁹ excipi, sæpè mirari soleo. Ve-
 rum id fortassis aut inani catholicæ
 religionis studio, aut nimia hæreticis
 obloquendi cupiditate, vir bonus,
 temerè scriptum exposuit: non enim
 Hannibali, aut Scipioni, aut Iulio
 Cæsari, aut ei⁹ aduersario Pompeio,
 alijsuè summis veteribus belli Duci-
 bus laus detrahenda, aut cõsilia eo-
 rum contemnenda, si quid rectè ab
 illis dictũ, factumue reperimus, ideò
 q; à nostræ religionis cultu fuerint a-
 lieni: at nihil isto hominum genere
 importunius esse, cũ religionis nor-
 mam, & sanctimoniam cancellos, quos
 sibi sponte circumscripserũt, egressi,
 ad ciuilia vel militaria Principum
 consilia transferint: Sebastiani regis
 Portu-

Portugaliæ in Africa clades, & non ita pridem classis Hispanicæ calamitas, ac belli deniq; istius Gallici euentus satis superq; declarant. Cæterum hæc ab ijs, qui vel Bodinum, vel Nouem ab istius conuitijs vindicabūt, copiosius referentur. Ego quidē et si Nouei summi viri animū & studium, præ omnibus, quos vidi vnquã, Calvinianis laudem, nec tanto viro obloqui audeam, cū incerti sint bellorū euentus, ac leui quasi momento pendeāt, tam breui tempore bellum confectum iri, affirmare non possum: amplum etenim est hostium & diues imperium, multi prætereà, ac magni Principes & populi, in Asia & Africa, eiusdē impietatis sectatores existunt; qui ad suum, contra nostros, Mahumetum defendendum, copias coniungēt. ita vt quamuis multis hostes prælijs superemus, celeriter tamen bello vincere nō possimus, nisi Alexandri magni in bellando felicitas, vt eodem ferè tempore, quo prouinciam aliquã attigerimus, in potestatē

redigamus, à Deo nobis Opt. Max. obtigerit. Nam si Cæsar Galliã seditionibus conflagentē, vix decē annis deuicit, & populus Romanus antē in eo ferē imperio, q̄ nunc Turci occupāt, acquirendo, triginta & amplius annis fuit occupatus: quis nosram potenti hosti tā exiguo temporis spatio, arma, imperiū, ditionemq; amplissimam, extorquere posse probabit? Nec diuidendas ita nostras copias esse censeo, vt à vi ventorum, aut præliandi aut vincendi facultas dependeat, nec nisi maximis sumptibus instrui classis initio poterit, quin etiam mare illis, antequam Bizantiū perueniamus, tanquam pontem, quo fugiant, relinquere fortassis operæpretiū erit. At ista videant ij, quibus ea vel honorum, vel muneris, aut officij alicuius causa consulendi cura incumbit; q̄ ijs est facile, qui melius singulas regiones, ac singulorū ciuiū fortunas perspectas habent: mihi verò satis est, digitū ad fontes intendisse, ac potentiorū animos ad salutaria consi-

consilia inuestiganda, commouisse. Nam intermissis literis, me castra nunc iuuant, & lituo tubæ permistus sonitus, vel si quid temporis ab istis est curis reliquum, ignotos homines & vrbes videre, ita vt etiamsi maximè velim, libros adipisci non possim, vnde aliquid elegantioris, vel sermonis vel rei isti meæ scriptioni affingere potuerim: eaq; lubens ornamenta illis concedo, qui in scholis, ac literarum delitijs delitescunt. Ego, quibus potero, vel factis, vel cogitationibus, istam mihi vitam, omissis verborum lenocinijs, traducendam putabo, quæ potissimum ad diuini nominis laudè tuendam, atq; ad liberandos, iuuandosq; ciues Christianos pertinere videbuntur, ac studijs, officijsq; scientiæ præponenda iustitiæ reipub. Christianæ utilitatem, qua nihil homini Christiano antiquius esse debet, perpetuo iudicabo.

F I N I S.

SYM-

SVMMA CONSILII
CAPITA.

Arma capere

Vtile,
Honestum,
Necessarium,

} est.

Græcia monet,
Hungaria petit,
Germania dat,
Italia promittit,

Nummii,
Milites,
Duces,

} nō de
sunt.

Polonia deliberat,
Veneti expectant,
Hispania vult,
Gallia nō impedit,

Ratio certa,
Via facilis,
Annona non diffi-
lis,

} appa-
ret.

Anglia cauet,
In medio est Hol-
landia,
Hibernia festinat,
Scotia nō moratur,
Dania consentit,
Suecia non recusat,
Alia sequentur.

Præda ingens,
Gloria immortalis,
Victoria haud du-
bia,

Quid moramini ?

99 2414
I F I
Viuite fortes,
Fortiaq; aduersis opponite
pectora rebus.

L I P S I Æ

IMPRIMEBAT MICHAEL
LANTZENBERGER,

Impensis HENNINGI
GROSII Bibliop.

ANNO
M. D. XCV.